

Nr 368.

Av herr **Meyerhöffer m. fl.**, *angående vidtagande av vissa åtgärder till lindrande av ungdomsarbetslösheten inom landet.*

Det är ett ofta omvittnat faktum, att en stor del av vårt lands arbetslösa utgöres av ungdom. Inom alla ansvarskännande kretsar råder heller inte mer än en mening om, att detta beklagliga förhållande är en av den nuvarande ekonomiska krisens svåraste och allvarligaste följder. Så som förhållandena ute i världen gestaltat sig, måste man tyvärr räkna med, att en avveckling av den nu rådande arbetslösheten kommer att ske relativt långsamt. Ja, det måste ännu anses synnerligen ovisst, om den pågående konjunkturförbättringen kommer att fortsätta och tilltaga i styrka eller om ett nytt bakslag med ny avmattning är att motse. Här spela inte enbart ekonomiska faktorer in. Den nuvarande krisen har nämligen till icke ringa del sin orsak i djupgående politiska förtroendekriser.

Under sådana förhållanden säger det sig självt, att man inte råder bot på ungdomsarbetslösheten genom anordnande av understöd, reservarbeten eller arbetsläger, hur nödvändiga dessa åtgärder än äro såsom tillfällig hjälp mot det onda. Den centrala frågan är givetvis: hur skall den nu arbetslösa ungdomen kunna beredas sysselsättning i landets arbetsliv?

Många röster ha därvid höjts för att man skulle söka komma från den nuvarande "planlösa" arbetslösheten till en mera "planmässig" sådan. Kritiken riktar sig därvid i främsta hand mot det kända faktum, att det i närvarande stund i vårt land finnes familjer, som helt få lita till fattigvården för sitt uppehälle, medan andra familjer ha det synnerligen väl ställt, tack vare det förhållandet, att hufvudern innehar flera anställningar, att både hufvudern och husmodern inneha välavlönade platser etc. Givetvis är ett sådant förhållande ägnat att väcka missnöje och kritik.

Med hänsyn till frågans stora vikt och betydelse anse vi det ofrånkomligt, att riksdagen snarast hos Kungl. Maj:t begär en skyndsam utredning, om möjligheterna av att genom en ransonering av nu befintliga tjänster och uppdrag inom statens olika verksamhetsområden bereda utkomst i större utsträckning åt nu arbetslös ungdom.

En dylik utredning skulle i första hand inrikta sitt arbete på ett studium av tre olika problem, som alla nära sammanhånga med den fråga varom här är tal, nämligen: pensionsvillkoren, gift kvinna i statstjänst samt mångsyssleriet.

Vad pensionsvillkoren beträffar händer det numera icke sällan, att en tjänsteman, som avgår med full pension, genast åtar sig en annan syssla, till-

räcklig att ge försörjning åt sin man enbart den. Vi ifrågasätta en sådan lagändring att en statens eller kommunens pensionär med full pension efter uppnådda 60 års ålder icke äger rätt taga eller innehava dylik anställning.

En sänkning av den nuvarande pensionsåldern torde också tagas under övervägande. Man har invänt, att en dylik generell sänkning skulle ställa sig synnerligen kostsam, då åldersfördelningen ur den synpunkten är mycket ofördelaktig: staten skulle få pensionera ett alltför stort antal personer på en gång. För den händelse kostnadsökningen sålunda skulle bli alltför betungande, kan man emellertid tänka sig andra utvägar. Som bekant beror vederbörande tjänstemans arbetsförmåga icke främst av åldern utan av hans hälsa. Det finnes många 50-åringar, som på grund av sjukdom eller svag kroppskonstitution fått sin arbetsförmåga nedsatt långt under mången vital sextioårsring. Den av oss föreslagna utredningen borde därför också undersöka möjligheterna av att i större utsträckning än nu sker förtidspensionera de tjänstemän, som fått sin arbetsförmåga väsentligt nedsatt. Nytt folk skulle vinna anställning och arbetseffektiviteten höjas.

Vad den gifta kvinnan i statstjänst beträffar är det klart, att man här rör vid en mycket ömtålig fråga. Att flera kvinnor även efter giftermålet fortsätta sitt arbete i statstjänst beror sålunda på, att mannens inkomst icke räcker till att på den försörja familjen. I andra fall ha båda kontrahenterna för sin utbildnings skull ådragit sig så stora studieskulder, att de icke kunna betala dessa med mindre även hustrun bibehåller sitt arbete. Försörjningsplikt för endera eller bägge makarna kan ävenledes motivera gift kvinnas kvarstandande i sitt arbete.

Å andra sidan har man talrika axempel på, hur hustrun bibehåller sin arbetsanställning endast för att hon och familjen i övrigt skall kunna föra ett mera lyxbetonat liv än under andra förhållanden varit möjligt. Särskilt förkastligt är då detta sker på bekostnad av arbetsmöjligheterna för en ung människa, som genom detta system utestänges från arbetsmöjlighet.

Vid avvägande av lönestaterna för de manliga befattningshavarna har man tagit hänsyn även till behovsprincipen. Avsikten har varit, att en statens tjänsteman inom rimlig tid skulle kunna komma upp till en sådan inkomst, att han, på den hade möjligheter att försörja sig och sin familj. Vi anse, att denna behovsprincip bör än ytterligare understrykas. Utifrån dessa synpunkter ifrågasätta vi därför om icke sådana bestämmelser borde införas att gift kvinna, vars man har en sådan årlig inkomst att den medgiver honom och familjen skäligen försörjning, icke utan medgivande i varje särskilt fall från Kungl. Maj:t får inneha statstjänst eller kommunal tjänst. I detta sammanhang borde givetvis även en sådan överarbetning av avlöningsbestämmelserna för lärarkåren ske, att gift lärarinna icke tillerkännes särskild bostadsersättning.

Vad slutligen det s. k. mångsyssleriet beträffar ligga dess vådor i öppen dag. Lämpligen borde förbud utfärdas för statens tjänstemän, som åtnjuta

full avlöning, att inneha annat uppdrag av stadigvarande karaktär, om detta senare är så avlönat, att annan person därigenom kunde få sin försörjning. Gång efter annan har det offentligt påtalats hurusom inom flera ämbetsverk — särskilt då byggnadsstyrelsen — tjänstemän där mottaga honorerade uppdrag för arbeten, som senare skola granskas och godkännas av det verk, där tjänstemannen ifråga är anställd. Medan konsulterande ingenjörer och arkitekter tvingas reducera sin personal, ha dessa tjänstemän fullt upp med privatuppdrag. Då det får anses mindre lämpligt, att statens tjänstemän på detta sätt engagera sig i arbeten, som de själva eller deras kollegor sedan skola granska och godkänna å verkets vägnar, ifrågasätta vi, om icke statens tjänstemän borde förbjudas att åtaga sig dylika uppdrag.

Emellertid äro de förhållanden vi här påpekat givetvis icke blott att finna inom de statliga verken. Anmärkas bör, att vi här till statstjänst då även hänfört folkskollärare och folkskollärarinnor. Vi äro dock övertygade därom, att mycket skulle vara vunnet, om staten och kommunerna i detta fall ginge i spetsen för en nyorientering. När det sedan gäller förhållandena inom det enskilda näringslivet torde inga andra möjligheter än propagandans och den personliga påverkans väg stå öppna. Sedan den av oss föreslagna utredningen verkställdts, och kommittén rekommenderat vissa lösningar, torde tiden vara inne för igångsättande av en mera omfattande propaganda för ungdomsarbetslöshetens lindrande genom de restriktiva åtgärder vi här ifrågasatt. Vi anse därför, att utredningen även borde omfatta förslag till dylik propagandatjänst, som under socialstyrelsens överinseende skulle samarbeta med fackföreningar, tjänstemannasammanslutningar, det enskilda näringslivets organ, arbetsförmedlingar, pressen etc. i avsikt att göra kommitténs rekommendationer kända.

Med stöd av vad vi sålunda ovan anfört, få vi hemställa,

att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte begära skyndsam utredning om möjligheterna av att lindra den nuvarande stora arbetslösheten bland landets ungdom genom

1. Införande av restriktiva bestämmelser för statlig pensions rätt att efter uppnådda sextio år antaga eller inneha avlönad tjänst av den omfattningen, att annan person skulle kunna försörja sig på den.

2. Eventuell sänkning av pensionsåldern — eller om detta ställer sig för kostsamt — förtidspensionering i större omfattning av tjänstemän, som fått sin arbetsförmåga nedsatt genom försvagad hälsa.

3. Införande av bestämmelser för begränsning av gift kvinnas rätt att inneha statstjänst.

4. Införande av bestämmelser för begränsning av stats-tjänstemans rätt att inneha mer än en avlönad befattning; samt

5. Uppgörande av förslag till organisation av en särskild propagandatjänst under socialstyrelsen, vars uppgift skulle vara att i samarbete med fackföreningar, tjänstemannasammanslutningar, det enskilda näringslivets organ, arbetsförmedlingar och pressen söka verka för en så vitt möjligt allmän tillämpning av kommitténs rekommendationer till lindrande av ungdomsarbetslösheten.

Stockholm den 23 januari 1934.

Alf Meyerhöffer.

C. Gösta Jacobsson.

Ernst V. Olsson.

John Gustafsson,
Välönäs.

T. G. v. Seth.
